

En el calendari romà, els dies eren marcats amb lletres o abreviatures que feien referència a les característiques del dia i a si aquests eren o no festius :

- Els dies marcats amb "F" eren dies *fasti* (de *fas*, "és lícit") i, per tant, s'hi podia desenvolupar qualsevulla activitat.
- Els dies senyalats amb una "N" eren *nefasti* (de *ne fas*, "no és lícit") i, al ser dia consagrat a alguna divinitat, restava prohibida qualsevulla activitat pública no religiosa, com ara la celebració de judicis, la convocatòria d'eleccions, les reunions del Senat, etc.
- Els dies marcats amb una "C" eren *comitiales*, és a dir, dies especialment aptes per a celebrar actes públics, com unes eleccions, per exemple.
- Hi havia dies que eren en part *fasti* i en part *nefasti*. Aquests dies es deien *endotercisus* i es marcaven amb les lletres "EN".
- També es distingia en el calendari entre els *dies festi*, en que es declarava *feriae publicae* i no es treballava, i els *dies profesti*, que eren dies laborables.

Entre els dies festius dedicats a algun culte (*nefasti*) i els dies no laborables (*dies festi*), les festes ocupaven quasi la meitat dels dies de l'any.

Les festes a l'antiga Roma es podrien agrupar en quatre tipus:

- Festes relacionades amb les tasques del camp i per tant molt lligades al cicle de les estacions.
- Festes i rituals relacionats amb l'activitat militar i per tant vinculades a la durada de les campanyes bèl·liques.
- Festes relacionades amb cerimònies de purificació i expiació.
- Jocs públics organitzats pels magistrats. Destacaven els *ludi gladiatorii* (lluites de gladiadors), *ludi circensis* (curses de cavalls), *ludi scaenici* (representacions teatrals).

RELACIÓ D'ALGUNES DE LES FESTES DEL CALENDARI ROMÀ

GENER

Compitalia: ofrenes als *lares compitales* o divinitats protectores de les cruïlles de camins i carrers.

Carmentalia: festes en honor a la nimfa Carmenta, divinitat que protegia els naixements.

Feria Sementivae: festes dels pagesos per a la benedicció dels camps i sembrats.

Paganalia: festes de la purificació dels pobles (*pagi*).

FEBRER

Amburuium: processó expiatorial al voltant d'una ciutat.

Faunalia: sacrificis en honor de Faune, déu protector del ramat.

Parentalia: festes en honor dels difunts.

Lupercalia: festa de purificació del territori i protecció de la fecunditat, protagonitzada pels *luperci*.

Fornacalia: festes en honor de Fornax, protectora de la torrefacció dels cereals.

Quirinalia: festes en honor de Quirino (nom antic de Rómul, el fundador de Roma).

Stultorum Feriae: festa dels "bobos", darrer dia de celebració de les *Fornacalia*.

Feralia: festa en honor dels déus Manes (esperits dels difunts).

Caristia: festa on es celebrava un menjar familiar per celebrar les *parentales*.

Terminalia: festa en honor a Terminus, deu de les fites i els mollons.

Regifugium: festa que celebrava la fugida del *rex sacrorum* i el final de la monarquia a Roma.

Equiria: festa en honor al déu Mart, i en la qual es celebraven curses de cavalls.

MARÇ

Matronalia: Festes en honor de les mares i Juno Lucina, protectora dels parts.

Navigium Isidis: festa en honor a la deessa egípcia Isis.

Mamuralia: festa commemorativa de l'expulsió de *Mamulio Veturio* (divinitat de l'infern).

Anna Perenna: festa en honor de la primavera, que es celebrava amb un àpat a l'aire lliure.

Argea: festa que consistia en la visita a diferents capelles que, segons la tradició, havia consagrat el rei Numa Pompilio.

Attis: festes en honor al déu frigi Attis, associat al culte a Cibeles.

Agonium Martis: festa en la qual es sacrificava un xai en honor a Mart.

Liberalia: festes en honor al déu Liber, ritual de passatge en que els joves vestien per primer cop la toga *virilis*.

Armilustrum: festa de purificació de les armes.

Quinquatrus: festes en honor a Minerva, deessa protectora de les arts i dels oficis.

Violaria: festes en que es feien ofrenes de violetes als difunts.

Tubilustrum: festa de purificació de les trompetes de guerra.

ABRIL

Venus Verticordia i Fortuna Virilis: festes en les quals es realitzava un bany ritual en honor a les deesses Venus i Fortuna.

Ludi Megalenses: jocs en honor de la deessa oriental Cibeles.

Ludi Ceriales: jocs en honor de la deessa Ceres.

Fordicidia: festa en la qual es sacrificaven trenta vaques prenyades, una per cadascuna de les tribus de Roma.

Palilia: festa en honor de Pales, divinitat protectora dels ramats. Commemoració del naixement de Roma (*ab urbe condita*, l'any 753 aC).

Vinalia: festes en honor de Júpiter per a demanar protecció sobre les vinyes.

Robigalia: festa en honor de Robigus, divinitat que protegia de plagues els cereals.

Ludi Florales: jocs llicenciosos en honor de la deessa de la primavera, Flora.

MAIG

Lemuria: festa dedicada als *lemures* (esperits dels difunts).

Argei: festes d'expiació en les que es llençaven ninots de palla al riu Tíber.

Dea Dia: festes de santificació dels camps llaurats. Estaven protagonitzades pels *frates arvales*.

Agonium Veious: festa en honor de Veious, antiga divinitat infernal romana.

Rosalia: ofrenes de roses a les tombes dels difunts.

Ambarualia: festa de purificació dels camps.

JUNY

Carnaria: festa en honor de Carna, deessa protectora dels òrgans vitals i dels embornals de les portes de la casa-

Vestalia: festes en honor a Vesta, divinitat que protegia el foc sagrat de Roma.

Matralia: festes en honor de Mater Matuta, divinitat de l'albada.

Quinquatus minores: festes en honor de Minerva, caracteritzades per la disbauxa.

Fors i Fortuna: festes populars en honor d'aquestes dues divinitats.

Ludi Taurii: jocs dedicats a les divinitats infernals que es celebraven cada cinc anys.

Poplifugia: festa en honor a Júpiter.

Ludi Apollinares: jocs en honor a Apol·lo.

Deessa Fortuna

JULIOL

Nonae Caprotinae: festes populars en honor de Juno Caprotina.

Lucaria: festes dels boscos per a protegir els llenyataires dels esperits malignes.

Neptunalia: festes en honor a Neptú, déu de l'aigua, per a propiciar les pluges.

Furrinalia: festegen honor a Furrina.

AGOST

Anniversarium Cereris: festes en honor a Ceres.

Diana: festa en honor a aquesta deessa, que tenia lloc al turó de l'Aventí.

Vertumnalia: festa en honor a *Vertumnus* déu que presidia el canvi d'estacions.

Portuaria / Tiberinalia: festes en honor a Portumnus déu protector del port i de les portes.

Vinalia: festes en honor de Júpiter que protegia les vinyes.

Ludi Consualis: Jocs en honor a Consus, déu del gra.

Volcanalia: festes en honor de Vulcà, déu del foc

Opiconsiuia: festes en honor d'*Ops Consiua*, deessa de l'abundància.

Volturnalia: festa dedicada a Voltumnus, divinitat fluvial.

Deessa Diana

SETEMBRE

Ludi Romani: els jocs més importants de l'antiga Roma. Estaven dedicats a Júpiter, déu suprem del panteó romà.

OCTUBRE

Fides: festa dedicada a la *fides* (fe) i protagonitzada pels *flamines* (sacerdots).

Meditrinalia: festes de la verema en honor de Meditrina, deessa del conreu de les vinyes.

Fontinalia: festes en honor de Fons, l'esperit que presideix les fonts.

Ludi Capitolini: jocs en honor de Júpiter Feretrio.

October equus: curses de cavalls en honor a Mart, en les quals es sacrificava el cavall guanyador.

Juvenalia: festes en honor de Iuventus. Van ser creades per l'emperador Neró.

Armilustrum: festes de purificació de les armes.

NOVEMBRE

Ludi Plebei: jocs en honor de Júpiter, organitzats pels edils de la *plebs*.

Epulum Iouis: festa (banquet) en honor a Júpiter.

DESEMBRE

Bona Dea: festes en honor a Bona Dea, protectora de la fertilitat. Aquesta festivitat estava reservada a les dones.

Agonium Solis Indígete: festes en honor del sol.

Septimontium: festa que es celebrava en relació de tots els veïns dels turons de Roma.

Ludi Consuales: festes en honor de *Consus*.

Saturnalia: festes en honor de Saturn. Seria l'equivalent al nostre carnestoltes.

Opalia: festes en honor d'Ops, deessa de l'abundància.

Angeronalia: festes en honor d'Angerona, divinitat ancestral.

Larentalia: festa de caràcter funerari en honor d'*Acca Larentia*.

BIBLIOGRAFIA

Vida religiosa en la antiga Roma

Xavier Espulga i Mònica Miró

Editorial UOC

Dies Natalis. I calendari romani e gli anniversari dei culti.

Natascia Donati i Patrizia Stefanetti

Edizione Quasar

Il Calendario

Vittorio Todisco

Vita e costumi dei Romani antichi

Edizione Quasar